

profession of commercial organizations. This demonstrates the high demand for professional development and personal development with a constant setting new goals for further professional self-realization.

The correlation relationship indicators internally and externally-professional and professional level of self-realization, which is directly connected with the formation of his own "life-professional space", setting new goals, needs for professional development and disclosure of personal potential and abilities in the profession. Thus, managers with increasing need for professional development and setting new goals enhanced their professional competence and self-acceptance, and the rate of aggression is reduced when using the professional expertise of other professionals. At the significant effective level correlated with the general level of professional self-realization of the specialist professional recognition of the achievements professional community of foreign professional level of self-realization, Presence of own professional development, superior satisfaction own professional achievements.

Thus, managers increase self-efficacy contributes a project of their own professional development to meet their own achievements, recognition of professional community and increase the overall level of professional self-realization. Thus, the growth of foreign professional self-realization managers encourage professionals to achieve high end results or goals, the desire to demonstrate certain professional achievements and get pleasure from their activities.

Key words: professional self-realization, the professional activities of managers of business organizations, external professional and intra-professional level managers.

Дулова О.О., Проскурняк О.П.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СІМ'Ї У ДІТЕЙ

Дулова О.О., Проскурняк О.П. Психологічні особливості становлення ціннісного ставлення до сім'ї у дітей. Характер відносин та психологічна атмосфера між членами сім'ї, активна участь обох батьків у вихованні дітей та подібність їхніх поглядів на виховання, організація побутової діяльності та відпочинку сім'ї, вміння аналізувати і розуміти мотиви поведінки партнерів та власні вчинки і дії, наявність навичок із вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у взаєминах – усе це впливає на дітей щодо виховання якостей сім'янина та формує ціннісне ставлення до сім'ї.

Ключові слова: гендерна ідентифікація, статево-рольова поведінка, патерни поведінки, сиблінги, внутрішньосімейна взаємодія.

Дулова А.О., Проскурняк О.П. Психологические особенности формирования ценностного отношения к семье у детей. Характер отношений и психологическая атмосфера между членами семьи, активное участие обеих родителей в воспитании детей и схожесть их взглядов на воспитание, организация деятельности и досуга семьи, умение анализировать и понимать мотивы поведения партнера и собственные действия и поступки, наличие умения развязывать конфликтные ситуации, которые возникают при взаимодействии – все это влияет на воспитание у детей качеств семьянина и формирует ценностное отношение к семье.

Ключевые слова: гендерная идентификация, поло-ролевое поведение, паттерны поведения, сиблинги, внутрисемейное взаимодействие.

Постановка проблеми. Сім'я є одним із найважливіших соціальних інститутів, який потребує постійного наукового дослідження. Особливо гостро постає ця потреба в період економічних, політичних, соціальних змін у суспільстві. Зростання кількості розлучень, особливо в перші роки подружнього життя, свідчить про необхідність та актуальність пошуків шляхів стабілізації сім'ї, зокрема, підходу до її створення та формування ціннісного ставлення.

Відповідно до визначення Н.Є. Щуркової «ціннісне ставлення – це стійкий вибірковий зв'язок суб'єкта з об'єктом навколишнього світу, коли цей об'єкт, виступаючи у всьому своєму соціальному значенні, набуває для суб'єкта особистий зміст, розцінюється як щось значиме для життя суспільства й окремої людини» [4, с.3].

Об'єктом дослідження є чинники, які впливають на виховання в дітей якостей сім'янина.

Метою дослідження є всебічний аналіз особливостей виховання ціннісного ставлення до родини.

Конкретизація даної теми знайшла своє вираження в таких *завданнях*: з'ясувати і проаналізувати провідні тенденції виховання ціннісних ставлень у родині; узагальнити історичний досвід із даної проблеми; проаналізувати і з'ясувати причини кризи родини; визначити умови, які сприяють вихованню ціннісних ставлень у родині.

Саме сім'я, на думку вчених, є тією первинною моделлю, що впливає на формування у дітей еталонів чоловічих і жіночих якостей, поведінкових моделей, дає можливість безпосереднього пізнання сімейно-побутових стосунків чоловіків і жінок, їхніх ролей, функцій, прав та обов'язків як подружжя, як батьків та як громадян. Отже, батьківська сім'я, сформовані в ній стосунки справляють особливо помітний вплив на формування образу “Я” юнаків і дівчат та їх життєве самовизначення у такій сфері як родинне життя.

Вирішальну роль у формуванні певних типів готовності до ролі сім'янина, на думку психоаналітиків, мають дитячі роки. У працях З. Фройда [14], А. Адлера [1], Е. Берна [3], А. Фройд [13], К. Хорні [16] наголошувалось на здатності до любові і прихильності як фундаментальній характеристиці нормального розвитку та критерію психічного здоров'я дитини. Зокрема, З. Фройд вважав, що комплекси переживань, конфліктів, пережитих у дитячому віці, в майбутньому визначають поведінку дорослої людини і можуть стати причиною сімейних дисгармонійних стосунків. Батьки дитини – найважливіші об'єкти ідентифікації.

Якщо дитина зростала без батьківської опіки чи її виховував лише один із батьків, то пізніше їй доведеться змагатися з людьми, які мали можливість учитися в обох батьків. Як зазначає Е. Еріксон, у дітей, позбавлених батьківського піклування в ранні роки, не формується найважливіше для їхнього подальшого психічного розвитку почуття базової довіри до світу, який переживається ними як непередбачуваний, небезпечний та ненадійний. Неминучі втрати, що супроводжують виникнення прихильності, сприяють виробленню захисного механізму “емоційної глухоти”, нечуйності, що захищає від душевного болю, а в майбутньому стає на заваді побудови гармонійних взаємин у подружньому житті.

Прихильники теорії наочіння вбачають психологічну спрямованість на певні моделі сім'ї та поведінки в ній щодо засвоєння статевої ролі, що здійснюється через спостереження за людьми шляхом відтворення нормативів та приписів поведінки, засвоєних у процесі соціалізації. На думку А. Бандури [2], діти навчаються виконувати різні сімейні ролі, спостерігаючи, як поведуть-

ся люди різної статі, як вони відрізняються манерою спілкування, професіями, виконанням побутових справ. Не випадково провідним соціально-психологічним механізмом гендерної ідентифікації прихильники теорії наuczіння вважають імітацію. При цьому імітація може відбуватися в часі значно пізніше, ніж саме спостереження за ставею рольовою поведінкою, наприклад, у дорослі роки.

Сформованість в особистості неусвідомлених тенденцій до відтворення моделі батьківської сім'ї може суттєво вплинути на взаємини чоловіка та жінки у подружньому житті. Індивід навчається своїй подружній ролі, ідентифікуючись із одностатевим дорослим, насамперед із матір'ю чи батьком. Форми батьківських взаємин стають своєрідним запрограмованим еталоном, оскільки партнери підсвідомо пристосовують власну поведінку до вже сформованих внутрішніх схем. Запрограмована система взаємин, ймовірно, реалізується в тому разі, коли своєю внутрішньою програмою нагадує одного з батьків протилежної статі. Наслідування особистісних якостей визначає і подібність подружніх та сімейних взаємин, у яких також відтворюються помилки і проблеми батьків [11].

Отже, можна констатувати, що у психологічних дослідженнях проблеми прихильності батьків і дітей виявлено, що лише інтимні, емоційно насичені, надійні та стійкі стосунки в дитинстві є основою як нормального психічного розвитку, так і формування соціально адаптованої до сімейного життя особистості.

Аналізуючи розвиток готовності до дорослого життя та її витоків в дитячому віці, представник системного підходу Н. Аккерман [18] вказував на роль родинних зв'язків, сімейної ідентичності. Під останньою він розумів сукупність уявлень, планів, взаємообов'язків, намірів, спогадів, які характеризують сімейне "Ми". "Я" дитини спочатку наповнюється змістом сімейного "Ми", яке відбувається у процесі становлення дитини як члена сімейної структури. "Сімейна структура" – це непомітна, на перший погляд, сітка функціональних вимог, що організують взаємодію членів сім'ї. Межі в сімейній структурі – це правила, що регулюють взаємодію між підсистемами, тобто регулюють саму зможу члена сім'ї брати участь у тій або іншій підсистемі. Залучення дитини в реальні взаємостосунки і формування її "Я" і "Ми" – ідентичності залежить від конкретних особливостей сімейної структури. Даний підхід цікавий системним аналізом впливу на образ "Я" дитини, на її місце в структурі сімейних зв'язків, в процесі сімейної історії, яка, як правило, відтворює сценарій батьківського життя (М. Боуен [19], С. Мінухіна [8]).

Д. Джексон [5] розглядав сім'ю як систему з єдиним цілим психологічним і біологічним організмом, у якому існують диференційовані, але взаємопов'язані підсистеми, як-то: подружжя (патерни поведінки подружжя є моделлю інтимних взаємин, що є важливим для становлення майбутнього сім'янина), батьківська (як модель засвоєння майбутніх ролей батька й матері, які пов'язані з функціями догляду за дітьми та їхнім вихованням) та підсистема сиблінгів (формує стереотипи взаємодії у нових, позасімейних групах). Кожна з підсистем є досить важливою у формуванні майбутнього сім'янина і служить моделлю для наслідування. Негативні стосунки у системі "батьки-діти" (погані взає-

мини з одним чи обома батьками, відсутність батьківської підтримки, переконання у своїй меншвартості) є першопричиною агресивних реакцій у майбутньому щодо інших людей, своїх батьків та рідних, а в подальшому – і шлюбного партнера.

Досліджуючи вплив дитинства на життя людини, у тому числі і подружжя, представник трансактного аналізу Е. Берн [3] стверджував, що саме в ранньому дитинстві закладається своєрідний сценарій подальшої поведінки людини. Називаючи цей період “періодом сценарного програмування”, вчений зазначав, що цей психологічний імпульс підштовхує людину вперед, назустріч її долі і досить часто незалежно від її власного свідомого вибору. Сценарій – це план життя, що постійно розгортається і який формується ще в ранньому дитинстві здебільшого під впливом батьків.

До сукупності сценаріїв повсякденного життя включаються й уявлення про особливості внутрісімейної взаємодії. Вчені акцентують увагу на значущості сімейних ролей, засвоєних подружжям. Зазначається, що їхня неузгодженість провокує у взаємодії партнерів проблеми, які проявляються у конфліктах, взаємних образах. Це пояснюється тим, що саме в сімейному сценарії закладені уявлення про те, які функції має виконувати у сім’ї він та вона, як розподіляти ролі, яким нормам поведінки надавати перевагу в тій чи іншій ситуації, як розв’язувати сімейні конфлікти.

У процесі динамічної взаємодії членів сімейної системи як особистостей із власними життєвими та сімейними сценаріями відбувається трансформація останніх у єдиний спільний. На думку М. Обозова [9], уявлення про майбутню сім’ю чи образ сім’ї можна вважати важливим фактором подружньої сумісності. На особливу роль дитячих років у формуванні критеріїв вибору майбутнього супутника життя вказує З.Цельмер [17]. Автор зазначає, що дві найголовніші істоти – батько і мати – є для дитини прикладом чоловіка і жінки. Саме з ними дитина буде міцно емоційно поєднаною протягом багатьох років. Незалежно від того, чи будуть батьки приховувати суть своїх справжніх взаємин чи ні, останні будуть безпомилково дешифровані та засвоєні дитиною, ставши прикладом для наслідування в майбутньому. У низці багатьох психологічних досліджень підтверджено, що характер взаємин подружжя багато в чому відповідає характеру взаємин, які були у батьківській сім’ї. Батьки, чий шлюб був вдалий, дають приклад того, як потрібно будувати спільне життя чоловіка і дружини. Злагоджені дії батьків є важливою передумовою успішного формування особистості майбутнього сім’янина.

Актуальними для нашого дослідження є погляди науковців щодо підсвідомого переносу батьківських приписів у сімейні взаємини. Зокрема, А. Прихожан, Н. Толстих [10], Г. Філіпова [12] вважають, що для того, щоб стати щасливим партнером і люблячим батьком, необхідно навчитися любити, піклуватися, опікуватись іншим, чимось жертвувати, не очікуючи термінової віддачі. А до цього здатен той, хто в дитинстві відчув таке ж ставлення до себе з боку батьків. Діти, які виховані без батька чи матері або які зростали у сім’ї, де їхні батьки погано виконували свою роль, у дорослому віці відчувають

труднощі у прийнятті рішень, у прояві кохання. А ті, що залишилися сиротами у ранньому дитинстві, відчують більші труднощі при вихованні своїх дітей порівняно з тими, які росли у повній сім'ї до підліткового віку. Причиною того є умови їхнього дитинства, що не дозволили досягти зрілості та самовизначитись у родинному житті.

Ймовірність майбутнього гармонійного союзу між чоловіком і дружиною прямо визначається схожістю моделей новоствореної і батьківської сім'ї, з яких походять молодята. Як зазначають науковці, у процесі гендерної соціалізації дитина інтеріоризує засоби батьківських взаємин, відтворюючи їх у побудові власної лінії сексуальної і статево-рольової поведінки.

У контексті нашого дослідження важливою є думка науковців про те, що стосунки з братами та сестрами у сім'ї також відіграють значну роль у становленні якостей сім'янина та готовності до шлюбу і створення сім'ї. Так, У. Тоумен [20] доводить, що відбувається перенесення зв'язків, які існували в батьківській сім'ї між братами та сестрами, на свого партнера у подружжі. Основна теза вченого полягає у тому, що власне сиблінги навчають один одного того, як будувати конструктивні взаємини з ровесниками. Вибір шлюбного партнера та перенесення стилю взаємин із батьківської сім'ї залежить від досвіду, отриманого в дитинстві. У жінки, яка виросла разом із братами, більш дружні взаємини з чоловіком та синами порівняно з жінкою, у якої були лише сестри. Чоловік, який виріс в оточенні сестер, почуває себе більш впевнено і спокійно у взаєминах із дружиною та доньками порівняно з чоловіком, дитинство якого пройшло в оточенні лише братів.

У. Тоумен висловлює думку про те, що для стабільного подружжя вирішальним є те, якою мірою в ньому повторюється статус, котрий кожен із подружжя займав серед своїх братів та сестер. Підтвердженням дії теорії дублікатів, яка характеризується сиблінговою позицією, вчений знаходить в аналізі моделей різних сімей. Ним встановлено, що старший брат, у якого була молодша сестра, стійкий союз створює з жінкою, що також мала старшого брата. Молодший брат, у якого була старша сестра, очікує від своєї дружини турботи, опіки, догляду. Тому він психологічно готовий до подружнього життя з дружиною, яка була старшою сестрою у сім'ї. Дружина, яка мала у сім'ї молодшого брата, виявляє і до чоловіка подібне ставлення. Найбільш гнучкими є середні діти, які порівняно легко пристосовуються до поведінки партнера.

На думку М. Боуена [19], деякі патерни взаємодії між партнерами можуть бути пов'язані з порядком їхнього народження в батьківській сім'ї. Так, якщо один із них є старшою дитиною, а другий – молодшою, то старший швидше буде брати на себе відповідальність та приймати рішення, а молодшого задовольнятиме ця ситуація. Двоє старших будуть суперниками, а двоє молодших відчуватимуть тягар відповідальності, пов'язаної з необхідністю приймати рішення.

Щодо ролі одного з батьків протилежної статі, то у створенні сім'ї його образ виявляється дуже важливим при орієнтації на майбутнього партнера. На думку Т. Харріса [15], план на майбутнє складається за сімейними

інструкціями, причому сценарні обмеження успадковуються, переважно, від батьків протилежної статі. Сценарні плани, які мати дає своєму синові, вона сама отримала від свого батька, і це значить, що джерелом сценарної програми чоловіка може бути його дідусь за материнською лінією. Накази, які батько дає доньці, сам він отримав від своєї матері, і це означає, що джерелом жіночого сценарію найчастіше є бабуся за лінією батька. Батьки тієї ж статі, що й дитина, є для неї прикладом поведінки. Хлопчики намагаються ототожнювати себе з особами чоловічої статі, наслідуючи їхню поведінку, приймаючи їхні позитивні та негативні установки, і на основі цього роблять висновки про те, яким повинен бути чоловік у сім'ї.

Функціональна роль старшого і молодшого в батьківській сім'ї, безумовно, є значущою в побудові взаємин із шлюбним партнером та вихованні власних дітей. Але сиблінгова позиція не є винятковою та абсолютною для наслідування в подружжі. Зокрема, Т. Димнова [7] наголошує, що духовно зрілі особи можуть пристосуватись один до одного навіть при розбіжності соціального походження, виховання, при психологічній несумісності. Для взаємин у такій сім'ї характерним синергізм у розв'язанні суперечливих питань подружжя, послідовна адаптація до сімейного життя. Це досягається завдяки зрілості, яка проявляється у здатності йти назустріч, співробітничати, бути уважним, обачним, гнучким, емоційно стабільним, відповідальним у прийнятті рішень та здатним до їхньої реалізації. Ці якості дитина набуває у процесі адекватного спілкування з батьками та значущими іншими.

Оскільки предметом нашого вивчення є виховання ціннісного ставлення до сім'ї у сучасній молоді, ми звернули увагу на дослідження, присвячені дисгармонійним сім'ям. На думку Е.Гетерінгтон [5], у юнаків спостерігаються деякі відхилення у статево-рольовій поведінці у тих випадках, коли їхні батьки залишили сім'ю до досягнення ними віку 5 років. Для тих хлопчиків, що вже пішли до школи, присутність чи відсутність батька вже не справляє великого впливу на формування статево-рольової поведінки. Хлопці з неповних сімей досить часто поведуться в майбутньому імпульсивно і навіть асоціально. Вони важко піддаються контролю і в сім'ї не приймають домінантності жінки.

Аналогічно і дівчата, наслідуючи жіночі моделі, переймають поведінку й установки матері. Жінка, батько якої відповідним чином схвалював її жіночість і мати якої вважала себе самодостатньою жінкою, буде, як стверджує М.Джеймс і Д. Джонгвард [5], почувати себе жінкою-переможницею. На думку Е.Гетерінгтон, жінки, батько яких помер раніше, як вони досягли юнацького віку, пов'язують образ майбутнього чоловіка з образом батька частіше за тих, які виховувались у повних сім'ях. Поясненням цьому є збережені ідеалізовані образи своїх батьків. На противагу їм у дівчат, які росли з батьками, розвиваються більш реалістичні погляди, оскільки вони спостерігають щоденно за поведінкою своїх батьків і бачать як їхні недоліки, так і позитивні якості. З іншого боку, як стверджує автор, доньки розлучених матерів схильні сприймати своїх чоловіків "у чорному кольорі", бо гетеросексуальні взаємини завдають їм більше турбот, порівняно з дівчатками, які мали батьків. На тлі негативних

почуттів до батька, який залишив сім'ю, вони переживають труднощі у налагодженні взаємин з протилежною статтю, напругу у спілкуванні, виявляють нерозбірливість у взаєминах із чоловіками.

В. Титаренко [11], вивчаючи проблему виховання у неповній сім'ї та її вплив на формування особистості дитини, зокрема дівчинки, також наголошує на необхідності як жіночого, так і чоловічого прикладу. Одночасне сприйняття обох гендерних ролей передбачає їх порівняння й усвідомлення не лише протилежності кожної з них, але й необхідності поєднання, існування однієї заради іншої і завдяки іншій. Доведено, що в жінок із неповних сімей у майбутньому сімейному житті виникає більше проблем у розумінні своїх чоловіків та синів, прогнозуванні їхніх вчинків та бажань порівняно з тими, які виховувались у повних сім'ях.

Н. Пезешкіан висунув думку про те, що люди з подібним досвідом пізнають один одного за патернами поведінки, оскільки особливості поведінки визначаються початковими вміннями, набутими у батьківській сім'ї. На його думку, саме тому люди зі щасливих сімей знаходять один одного і створюють нові щасливі сім'ї.

У дослідженнях В.Дружиніна [6] зазначається, що основною причиною порушення сімейних взаємин є прояв у одного або обох партнерів потреб, які в дитинстві не задовольнялися батьками. Доросла людина вибирає партнера, з яким їй легше відтворити ситуацію, не розв'язану в дитинстві, повернутися до своїх потреб і конфліктів. Так виникає “невротична” сім'я, де чоловік і жінка відтворюють ситуації “не програні”, “нерозв'язані” в дитинстві, і розв'язати їх вони неспроможні.

З. Цельмер [17] вказує, що досить часто молоді люди виносять із батьківського дому почуття недостатньої любові до себе, комплекси різноманітних дефектів як у зовнішньому вигляді, так і в характері. Вони переконані, що гірші за інших, що в них немає перспектив у житті і що вони не заслуговують на любов. Перебуваючи в такому психічному стані і маючи низьку самооцінку, ці люди, зустрівши іншу людину, котра виявила до них інтерес, відповідають глибокою вдячністю і помилково приймають таке почуття за кохання. Оскільки вони переживають це вперше, то впевнені, що нарешті зустріли ту людину, яка зможе роздивитися їхні приховані позитивні якості, і що саме зараз вони зможуть задовольнити свої найважливіші психологічні потреби. Автор стверджує, що, одружуючись, такі люди з самого початку перебувають у психологічній залежності від партнера, бо власне партнер є єдиним підтвердженням їх значущості. Саме такі люди схильні до союзу з першим, хто проявив до них справжній інтерес, і надалі тримаються шлюбного партнера незалежно від того, яким він є і як до них ставиться.

Отже, характер відносин та психологічна атмосфера між членами сім'ї, активна участь обох батьків у вихованні дітей та подібність їхніх поглядів на виховання, організація побутової діяльності та відпочинку сім'ї, вміння аналізувати і розуміти мотиви поведінки партнерів та власні вчинки та дії, наявність навичок із вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у

взаєминах, – усе це впливає на виховання в дітей якостей сім'янина та формує ціннісне ставлення до сім'ї.

Розглянуті положення обґрунтовують значимість родини для гармонійного становлення людини і актуалізують проблему виховання у підростаючого покоління сприйняття родини як цінності та ціннісного до неї ставлення, підготовки сучасної молоді до майбутнього сімейного життя.

Список використаних джерел

1. Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов / Пер. с англ. – Ростов н/Д: из-во «Феникс», 1998. – 448 с.
2. Бандура А. Подростковая агрессия. Изучение влияния воспитания и семейных отношений. / Пер. с англ. Ю.Брянцевой и Б.Красовского. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСПО-Пресс, 1999. – 512 с.
3. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы: Пер. с англ. / Э. Берн – СПб: Талисман, 1992. – 224 с.
4. Воспитание детей в школе: Новые подходы и новые технологии / Под ред. Н.Е. Щурковой. – М.: Новая школа, 1998. – 208 с.
5. Джеймс М., Джонгвард Д. Рожденные выигрывать. Трансакционный анализ с гештальтупражнениями: Пер. с англ. / Общ. ред. и послесл. Л.А.Петровской. – М.: Издательская группа “Прогресс”, “Прогресс-Универс”, 1995. – 336 с.
6. Дружинин В.Н. Психология семьи. / В.Н. Дружинин – Екатеринбург, 2000. – 208 с.
7. Дымнова Т.И. Психологический анализ зависимости структурно-содержательных особенностей супружеской семьи от родительской. Дисс. ... канд. психол. наук. – М., 1996. – 118 с.
8. Минухин С., Фишман Ч. Техники семейной терапии / Пер. с англ. – М.: “Класс”, 1998. – 304 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. – К.: Лыбидь, 1990. – 191 с.
10. Семья в процессе развития. Материалы Второй Всероссийской научно-практической конференции. Москва, 10-11 декабря 1998 г. – М.: ГНИИ семьи и воспитания, 1999. – 209 с.
11. Титаренко В.Я. Семья и формирование личности. – М.: Мысль, 1987. – 352 с.
12. Филиппова Г.Г. Психология материнства. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 240 с.
13. Фрейд А. Психология Я и защитные механизмы. – М.: Педагогика, 1993. – 144 с.
14. Фрейд З. Введение в психоанализ. Лекции. – М.: Прогресс, 1989. – 316 с.
15. Харрис Т. А. Я благополучен – ты благополучен. – Н.Новгород: Фонд ментального здоровья, 1993. – 288 с.

16. Хорни К. Женская психология. – СПб.: Вост.-Евр. ин-т психоанализа, 1993. – 382 с.
17. Цельмер З. На всю жизнь. М., 1992. – 126 с.
18. Ackerman N.W. The psychodynamik of family life. – N.Y.: Basic Books, 1958. – 379 p.
19. Bowen M. Famili therapy in clinikal practice. N.Y.: Jason Aronson, 1978.
20. Toman W. Family constalation: Its effects on personality and social behavior. New-York: Springer, 1961.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Adler A. Vospitanie detej. Vzaimodejstvie polov / Per. s angl. – Rostov n/D: izvo «Feniks», 1998. – 448 s.
2. Bandura A. Podrostkovaja agressija. Izuchenie vlijanija vospitanija i semejnyh otnoshenij. / Per. s angl. Ju.Brjancevoj i B.Krasovskogo. – M.: Aprel' Press, Izdvo JeKSPO-Press, 1999. – 512 s.
3. Bern Je. Iгры, v kotorye igrajut ljudi. Psihologija chelovecheskih vzaimootnoshenij; Ljudi, kotorye igrajut v igrы. Psihologija chelovecheskoj sud'by: Per. s angl. / Je. Bern – SPb: Talisman, 1992. – 224 s.
4. Vospitanie detej v shkole: Novye podhody i novye tehnologii / Pod red. N.E. Shhurkovoj. – M.: Novaja shkola, 1998. – 208 s.
5. Dzhejms M., Dzhongvard D. Rozhdennye vyigryvat'. Transakcionnyj analiz s geshtal'tuprazhnenijami: Per. s angl. / Obshh. red. i poslesl. L.A.Petrovskoj. – M.: Izdatel'skaja grupa "Progress", "Progress-Univers", 1995. – 336 s.
6. Druzhinin V.N. Psihologija sem'i. / V.N. Druzhinin – Ekaterinburg, 2000. – 208 s.
7. Dymnova T.I. Psihologicheskij analiz zavisimosti strukturno-soderzhatel'nyh osobennostej supruzheskoj sem'i ot roditel'skoj. Diss. ... kand. psihol. nauk. – M., 1996. – 118 s.
8. Minuhin S., Fishman Ch. Tehniki semejnoj terapii / Per. s angl. – M.: "Klass", 1998. – 304 s.
9. Obozov N.N. Psihologija mezhlichnostnyh otnoshenij. – K.: Lybid', 1990. – 191 s.
10. Sem'ja v processe razvitija. Materialy Vtoroj Vserossijskoj nauchno-prakticheskoi konferencii. Moskva, 10-11 dekabrya 1998 g. – M.: GNII sem'i i vospitanija, 1999. – 209 s.
11. Titarenko V.Ja. Sem'ja i formirovanie lichnosti. – M.: Mysl', 1987. – 352 s.
12. Filippova G.G. Psihologija materinstva. – M.: Izd-vo Instituta Psihoterapii, 2002. – 240 s.
13. Frejd A. Psihologija Ja i zashhitnye mehanizmy. – M.: Pedagogika, 1993. – 144 s.
14. Frejd Z. Vvedenie v psihoanaliz. Lekcii. – M.: Progress, 1989. – 316 s.
15. Harris T. A. Ja blagopoluchen – ty blagopoluchen. – N.Novgorod: Fond mental'nogo zdorov'ja, 1993. – 288 s.

16. Horni K. Zhenskaja psihologija. – SPb.: Vost.-Evr. in-t psihoanaliza, 1993. – 382 s.
17. Cel'mer Z. Na vsju zhizn'. M., 1992. – 126 s. Ackerman N.W. The psychodynamik of family life. – N.Y.: Basic Books, 1958. – 379 p.
18. Bowen M. Famili therapy in klinikal practice. N.Y.: Jason Aronson, 1978.
19. Toman W. Family constalation: Its effects on personality and social behavior. New-York: Springer, 1961.

Dulova O.O., Proskurnyak O.P. Psychological characteristics of establishing children's value attitudes to making family. The family is one of the most important social institutions, which requires constant scientific research. This need is of topical significance particularly in the time of economic, political and social changes in the society. The increasing number of divorces, especially in the early years of family life, shows the necessity and urgency of the search for ways to stabilize the family, particularly its approach to the creation and formation of value attitude towards family.

The object of the study is the factors that affect molding of the family man qualities while children's bringing up.

The subject of our study is the peculiarities of upbringing that contribute to the molding of value attitudes to a family.

The objective of the study is a comprehensive analysis of the characteristics of bringing up value attitudes to a family.

Specification of this theme is revealed in the following tasks: to identify factors that contribute to molding of today's youth value attitudes to family.

The main factors that affect bringing up of the family man qualities and create value attitude to family:

- nature of the relationship and psychological atmosphere among family members;
- active involvement of both parents in the upbringing and similarity of their views on education;
- organization of household activities and rest of the family;
- ability to analyze and understand the motives of the partners' behavior and own deeds and actions;
- availability of skills to resolve conflict situations that arise in the relationship.

Key words: gender identification, sex-role behaviour, behaviour patterns, siblings, intrafamily interaction.